

Medicīnas terminu tulkošana, izmantojot internetu: ekrānierakstīta meklēšanas procesa un skaļdomāšanas protokola analīze

Gatis Dilāns¹, Miervaldis Karulis²

¹ Ventspils Augstskola, Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Valodu centrs, Latvija

Ievads. Medicīnas terminoloģija ir viena no visdinamiskākajām daudzu citu zinātnes nozaru vidū. Tulkotāju aprindās uzskata, ka nozares eksperts vislabāk tiek galā ar terminoloģijas līkločiem. Tīmeklī pieejams liels medicīnas tekstu apjoms, kuru var izmantot arī nozares nespeciālists. Jautājums – kā notiek vajadzīgā termina tulkojuma meklēšana, izmantojot dažādus paņēmienus un vai šie meklēšanas paņēmieni un rezultāti atšķiras nozares jauno ekspertu un jauno tulkotāju starpā. Izglītības nolūkos būtu svarīgi izprast, kā jaunie eksperti un jaunie tulkotāji meklē tulkojumus internetā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir palūkoties uz tulkojumu meklēšanas procesa gaitu, salīdzinot jauno ekspertu un jauno tulkotāju sniegumu. Pētījumā piedalījās 8 medicīnas studenti un 8 tulkošanas studenti. Viņiem pa vienam bija jāizpilda uzdevums, atrodot angļu tulkojumu latviešu valodā lietotiem medicīnas terminiem, kuriem nav oficiāla tulkojuma datubāzēs. Studenta darbības tika ierakstītas uz ekrāna kopā ar audioierakstu, kurā pētījuma dalībnieks verbalizēja savas domas. Datu apstrādē tika ņemti vērā laika, tulkojumu skaita un precizitātes faktori, kā arī skaļdomāšanas protokola korpusa analīze.

Rezultāti. Apkopotie dati liecina, ka tulkojumu meklēšanas tīmeklī veikšanai medicīnas studenti kopā izmantoja 106 minūtes mazāk nekā tulkošanas studenti, kuri kopā izlietoja 250 minūtes. Savukārt iztulkoto terminu ziņā, aina jauno ekspertu un jauno tulkotāju starpā ir līdzīga – no 40 iespējamajiem, abas studentu grupas sameklēja tulkojumus 35 terminiem. Precizitātes ziņā abas grupas sniegums ir gandrīz vienāds – jaunie tulkotāji sameklēja precīzus (t. i., bez kļūdām) tulkojumus 30 terminiem, bet jaunie eksperti – 29 terminiem. Ekrānierakstītā meklēšanas procesa un skaļdomāšanas protokola analīzes starprezultāti savukārt parāda, ka medicīnas studenti detalizētāk verbalizē meklēšanas gaitu, nekā tulkošanas studenti. Medicīnas studentu skaļi izteiktās piezīmes terminu meklēšanas gaitā galvenokārt saistītas ar jau atrastajiem rezultātiem, retāk tika izteikti lēmumi meklēšanas turpināšanai. Tulkošanas studenti savukārt vairāk verbalizējuši savus mēģinājumus un hipotēzes, meklējot atbilstošus terminu tulkojumus. Tomēr pēc būtības abu grupu studenti pārsvarā noteikuši iespējamo tulkojuma formu, stratēģiski mēģinot atklāt interlingvālās asociācijas, semantiskās attiecības un paradigmatiskās (sinonīmijas) attiecības.

Secinājumi. Rezumējot iepriekšminētos rezultātus, var secināt, ka, lai gan jauno ekspertu veikums bija daudz ātrāks, tas terminu tulkojumu skaita un precizitātes ziņā neatšķīrās no jauno tulkotāju veikuma. Ja ņem vērā pašu meklēšanas procesa specifiku, medicīnas studenti vairāk paļāvušies uz savām nozares un latīņu valodas zināšanām, bet tulkošanas studenti vairāk izmantojuši savas vispārējās valodu zināšanas un iepriekš apgūtus meklēšanas paņēmienus. Līdzšinējie tulkošanas procesa pētījumi, kuri izmantojuši skaļdomāšanas protokola metodi, uzmanību pievēršuši teksta tulkošanai pilnībā, nevis tikai atsevišķu terminu tulkošanai. *Gerloff* (1989) kā dažas no stratēģijām izceļ valodniecisko analīzi un vispārējo meklēšanu un izvēli, kuras šajā pētījumā bija iespējams sīkāk kategorizēt, izmantojot ekrānierakstīta meklēšanas procesa un papildu skaļdomāšanas protokola analīzes jaukto metodi konkrētu terminu tulkošanā.